

ZAKONODAJA

Zdaj bodo celo izdelki imeli potne liste - digitalne

EU predpisi z doslej poudarjenimi varnostnimi vidiki za zaščito potrošnikov dobivajo tudi okoljske komponente, ki jih je treba upoštevati že med samo zasnovo izdelkov.

Antonija Božič Cerar, GZS, Strateški razvoj

Novi okvir za trajnostne izdelke nastaja kot del zakonodajnih predlogov, ki se pripravljajo na ravni EU z namenom spodbujanja razvoja trajnostnih izdelkov, ki podpirajo podnebno nevtralnost, energijsko učinkovitost, učinkovito rabo energije, krožno gospodarstvo z izločanjem nevarnih in strupenih snovi, za zaščito okolja in zdravje ljudi, ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. Predlogi krepijo vlogo potrošnikov – gospodinjestev in javnih organizacij preko javnih naročil z uvajanjem informacijskih potnih listov izdelka. Do leta 2030 ta zakonodaja lahko po ocenah Komisije privede do 132 Mtoe prihrankov primarne energije, kar ustreza približno 150 milijardam kubičnih metrov zemeljskega plina.

»Digitalni potni list za izdelke« bo zagotavljal informacije o njihovi okoljski trajnosti.

Mineva tretje leto od objave evropskega zelenega dogovora, ki je uokviril razvojno strategijo za preobrazbo industrijske proizvodnje tako z vidika tehnoloških procesov, ki jih uporablja, kot tudi izdelkov, ki jih proizvaja. Industrija mora odigrati vodilno vlogo za zeleni prehod Evrope v pravično in uspešno družbo s sodobnim, konkurenčnim in z viri racionalnim gospodarstvom, ki v letu 2050 ne bo ustvarjalo nobenih neto emisij toplogrednih plinov in

v katerem bo rast ločena od rabe virov. Krize, ki si sledijo druga za drugo, evropskih odločevalcev niso odvrnile od teh ciljev, ampak so le še podkrepile njihovo prepričanje, da je preobrazba nujna.

Trajnostno usmerjena zakonodaja

Pod taktirko Komisije se oblikujejo različni svežnji zakonodaje, s poudarjenimi trajnostnimi vidiki in pristopi. Obstoječe okoljske direktive, usmerjene prvenstveno v ustrezno ravnanje z izdelki, ko ti postanejo odpadki, se od objave zelene dogovora postopoma preoblikujejo v neposredno zavezujoče EU uredbe. Te so usmerjene v cel življenjski krog izdelka od zasnove naprej. Izdelan je predlog uredbe za baterije in akumulatorje, ki bo nadomestila direktivo iz 2006. Že od poletja čakamo na objavo predloga uredbe za embalažo in odpadno embalažo, ki bo nadomestila obstoječo direktivo s tega področja.

Izkušnje preteklih let kažejo, da kljub na direktivah temelječih skupnih pravilih države članice pogosto uvajajo različne pristope in zahteve, ki ovirajo prosti pretok blaga. Pri embalaži se na primer vse bolj pogosto dogaja, da kljub skupni evropski direktivi in odločbi iz leta 1997, posamezne države članice uvajajo ločene in različne zahteve za označevanje embalažnih materialov in možnosti njihovega recikliranja.

Nekoč povsem tehnični EU predpisi za izdelke, ki narekujejo zlasti varnostne vidike za zaščito potrošnikov, dobivajo tudi okoljske komponente, ki jih je treba upoštevati že med samo zasnovo proizvodov. Tak je primer za gradbene proizvode, kjer je napovedana revizija Uredbe EU št. 305/2011. V uredbo se bodo zaradi tesne povezave med okoljskimi, strukturnimi ter varnostnimi lastnostmi izdelkov prenesle zahteve za okoljsko primerno zasnovu teh proizvodov. Nastaja tudi predlog predpisa za tekstilne izdelke.

Uredbe so usmerjene v celoten življenjski krog izdelkov, začeni z njihovo zasnovu.

Vloga potrošnikov pri prehodu na zeleno gospodarstvo

Obstoječa direktiva o okoljsko primerni zasnovi, ki že od leta 2009 ureja predvsem zasnovu izdelkov, povezanih z energijo, se po novem spreminja v uredbo s širšim področjem uporabe. Poleg zasnove trajnostnih izdelkov je usmerjena k spodbujanju potrošnikov, da prepoznavajo te izdelke in jih prednostno izbirajo. Skupaj s pobudo za krepitev vloge potrošnikov pri prehodu na zeleno gospodarstvo z boljšim varstvom pred nepoštenimi praksami in boljšim obveščanjem bo močno

poudarila pomen okoljskih deklaracij, nalepk in komuniciranja med proizvajalci izdelkov in potrošniki. Uredba o označevanju z energijskimi nalepkami se bo za izdelke, povezane z energijo, še naprej uporabljala hkrati s predlagano uredbo. Tovrstni izdelki bodo načeloma opremljeni le z energijsko nalepko, določeno v uredbi o označevanju z energijskimi nalepkami.

Kakšna bo vloga digitalnega potnega lista za izdelke?

Uredba o okoljsko primerni zasnovi bo opredeljevala zahteve glede učinkovitosti in informacij za skoraj vse kategorije fizičnega blaga, danega na trg EU (z nekaterimi pomembnimi izjemami, kot so zdravila, živila in krma), vključno s sestavnimi deli in vmesnimi izdelki. Zavezujoče zahteve bodo terjale sistematično obravnavo ključnih vidikov za povečanje okoljske trajnosti izdelkov. Na trg Unije bodo lahko prihajali le izdelki, ki te trajnostne vidike izpolnjujejo. Ti vidiki bodo enotni za ves evropski trg, da bi preprečili različne nacionalne pristope in izboljšali prosti pretok izdelkov ob zmanjšanju njihovih negativnih vplivov.

Zahteve uredbe se bodo nanašale na:

- trajnost, ponovno uporabnost, nadgradljivost in popravljivost izdelkov;
- prisotnost snovi, ki zavirajo krožnost;
- energijsko učinkovitost in učinkovito rabo virov;
- reciklirano vsebino;
- ponovno izdelavo in recikliranje;
- ogljični in okoljski odtis;
- zahteve po informacijah, vključno z digitalnim potnim listom za izdelke.

Nov »digitalni potni list za izdelke« bo zagotavljal informacije o okoljski trajnosti izdelkov. Potrošnikom in podjetjem bo pomagal pri sprejemanju ozaveščenih odločitev pri nakupu izdelkov, omogočil lažja popravila in recikliranje ter izboljšal preglednost učinkov življenjskega cikla izdelkov na okolje. Potni list izdelka je pomembno orodje za zagotavljanje informacij akterjem vzdolž celotne vrednostne verige, pri čemer bi morala razpoložljivost potnega lista izdelka močno izboljšati

Foto: Depositphotos

neprekinjeno sledljivost izdelka vzdolž celotne vrednostne verige. Dostop do ustreznih okoljskih podatkov bo tako olajšal nefinančno trajnostno poročanje in izvajanje skrbnih pregledov podjetij glede trajnosti. Olajšal bo možnost popravil in recikliranje, javnim organom pa pomagal tudi pri boljšem izvajanju pregledov in kontrol, kot tudi lažjem izvajanju zelenih javnih naročil. Uredba napoveduje nove pristope pri oblikovanju obveznih meril za javna naročila in prepovedi uničenja neprodanih potrošniških izdelkov.

Zahvaljujoč digitalnemu potnemu listu za izdelke bo močno izboljšana neprekinjena sledljivost izdelka vzdolž celotne vrednostne verige.

Digitalni potni list se bo razvijal v odprtem dialogu z mednarodnimi partnerji, v izogib nastajanja ovir za trgovanje z izdelki, ki zaradi svojih lastnosti predstavljajo manjšo obremenitev okolja. Tehnične specifikacije izdelkov, ki se bodo oblikovale ob upoštevanju celotne vrednostne

verige ter njene sledljivosti, bodo opredeljene v obliki harmoniziranih standardov ali skupnih specifikacij, ki jih sprejme Komisija.

Komisija namerava vzpostaviti in vzdrževati register potnih listov izdelkov, kjer bodo shranjeni podatki, ki jih bodo potrebovali nacionalni nadzorni organi. Carinski organi bodo prek registra lahko preverjali, ali imajo uvoženi izdelki potni list in kakšne informacije le ta vsebuje.

Uredba o okoljski primerni zasnovi bo neposredno veljavna v vseh državah članicah. Temeljila bo na zakonodajnem okviru, ki ga je vzpostavila Direktiva 2009/125/ES, in na že sprejetih izvedbenih ukrepih. Ti bodo še naprej veljavni. Novejši izvedbeni ukrepi poleg zahtev energijske učinkovitosti pri uporabi izdelka vsebujejo že tudi zahteve glede vidikov krožnosti, kot so trajnost, popravljivost in možnost recikliranja. ■

Strateško razvojno inovacijsko partnerstvo
TOVARNE PRIHODNOSTI